

Оксана ОБАРАНЧУКвикладач кафедри менеджменту,
Тернопільський національний економічний університет**Оксана ОЛИВКО**кандидат економічних наук, викладач кафедри менеджменту,
Тернопільський національний економічний університет**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ**

У статті розглянуто особливості національного підприємництва, проведено аналіз природи цього явища, досліджено тенденції розвитку підприємництва в сучасних умовах господарювання. Розроблено пропозиції щодо шляхів усунення основних проблем українського бізнесу і окреслено альтернативу його розвитку.

Ключові слова: підприємництво, бізнес, потенціал, економічний розвиток, прибуток, суспільство, конкуренція.

Розвиток національного приватного підприємництва за роки незалежності можна охарактеризувати як проблемний та непослідовний. Проте Україна за загальноприйнятими у світі показниками перебуває у провідній групі європейських країн щодо підприємницького потенціалу. Саме тому дослідження основних проблем вітчизняного бізнесу і окреслення альтернативи його розвитку має важливе значення для існування вільного підприємництва та економічного розвитку нашої держави.

Аналіз проблеми підприємництва проводили такі науковці, як Ю. Бажал, О. Беляєв, Л. Безчасний, О. Білоус, З. Варналій, Л. Вороніна, О. Гаврилишин, П. Єщенко, Т. Ковальчук, В. Подсолонко, А. Чухно, В. Сизоненко, О. Скібіцький. Однак як у зарубіжній, так і вітчизняній літературі з підприємництва відсутній єдиний підхід як до структури, так і до змісту навчальних матеріалів. Разом із констатацією значних наукових досліджень, навчальних розробок економістів України, слід зазначити: теорія і практика сучасного підприємництва поки що не стала об'єктом послідовного й поглибленого аналізу. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження.

Метою дослідження є розробка теоретичних і практичних рекомендацій сучасним і майбутнім бізнесменам щодо комплексу дій підприємця в українських реаліях.

Хочемо наголосити, що Україна лише на початку літа 2012-го року новим законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» здійснила класифікацію великого, середнього і малого бізнесу відповідно до рекомендацій ЄС. На перспективу це надасть можливість, з одного боку, застосовувати правильну методологію та об'єктивно порівнювати внесок малого та середнього підприємництва у ВВП України, ЄС і світу, а з іншого - знизити ризик антидемпінгових розслідувань щодо великих українських компаній. Якщо підготувати консолідовану вітчизняну звітність відповідно до нової класифікації та порівняти з показниками ЄС, можна прогнозувати, що сумарний

внесок малого і середнього підприємництва в економіку України сягне 50-60%. Зменшення кількості зайнятих, разом із найманими працівниками, у малому бізнесі можна частково пояснити впливом світової економічної кризи, але водночас це свідчить про тривожну тенденцію згортання зайнятості в секторі, що є наслідком негативного бізнес-клімату в Україні, який щороку погіршується.

Уже сьогодні спостерігається загрозна небезпека досягнення кількісного максимуму для суб'єктів малого та середнього бізнесу. Це, з одного боку, закономірно, оскільки лише обмежена частка людей у світі здатна займатися самостійно економічною діяльністю. А з іншого - це вимагає провадження якісно нової державної політики щодо підприємництва. Збільшення кількості ліквідованих фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб свідчить про згортання у країні ділової активності, що, найімовірніше, є наслідком несприятливого бізнес-клімату, незабезпечення прав власності, корупції.

Для функціонування прибутково-підприємницької економіки необхідні такі передумови:

1. Прибутково-підприємницька економіка потребує конкурентного середовища та вільного ринку. Підприємець має працювати на прибуток, що утворюється в результаті пошуку нових комбінацій та вдосконалення бізнесу. Якщо ж він є монополієм постачальником особливого товару на певному ринку, то об'єктивно може встановлювати значно вищу ціну порівняно з наявною на товари тієї самої групи, що є на ринку. Ця ціна відповідатиме реальній вартості, яка міститиме підприємницький прибуток як платню за інновацію. Але в умовах ринково-конкурентної економіки інноваційна монополія не існуватиме довго. Інші виробники також прагнутимуть інноваційних прибутків і намагатимуться якомога швидше освоїти випуск унікального товару. Збільшення пропозиції останнього задовольняє ажіотажний попит - монополію висока ціна знизиться. У такий спосіб ціна починає відповідати витратам компаній. Отже конкуренція знижує інноваційний надприбуток, і це - позитивне явище. Постачальний монополіст змушений після цього шукати нові види продукції,

якими можна буде зацікавити ринок. Тобто без конкуренції підприємницька функція не виконуватиметься, а монополійний постачальник певного блага задовольнятиметься сталими монополійними надприбутками і, замість творчого підходу до бізнесу, зловживатиме своїм становищем: самостійно підвищуватиме ціни, знижуватиме якість виробу, викривлятиме інформацію про свої прибутки. Без участі держави у підтримці конкуренції та подоланні монополізму сама по собі підприємницька активність може не давати позитивних суспільних результатів, а навпаки вироджуватиметься в економічно неприйнятні бізнес-структури і ринкові деформації.

2. Підприємцем може стати будь хто, але це має бути інтелектуальна, ділова, соціально та політично незалежна особистість. Це дає змогу бізнесменові робити об'єктивний фінансовий аналіз діючих виробництв, обирати найкращі нові конструкторські, організаційно-технологічні й виробничі ідеї, запрошувати висококваліфікованих спеціалістів. Така свобода підприємництва неможлива у політично невільному, закритому, недемократичному, забюрократизованому і корумпованому суспільстві.

3. У суспільстві має бути вироблене толерантне і, бажано, шанобливе ставлення до людей справи як на побутовому, так і на державному рівнях. Соціальне сприйняття й терпимість ґрунтуватимуться на розумінні трудового походження підприємницького прибутку.

4. Ціни на продукцію підприємств мають встановлюватися не окремо для кожного з них, а як результат взаємодії на ринку всіх продавців і покупців певного товару, що і формує середню ціну. Остання відповідає середнім витратам на підприємствах галузі та відрізняється від них залежно від перевищення або нестачі пропозиції товару щодо наявного попиту. Це метод ринкового, а не адміністративного ціноутворення.

5. Підприємницький прибуток виникає лише в тих господарствах, які діють краще за інших і використовують новіше та продуктивніше обладнання, якісніші чи дешевші матеріали, досконаліше організують виробництво й управління. Ще одним джерелом прибутку є встановлення значно вищих, ніж звичайні, цін на традиційну продукцію та принципово нові виробы, що вперше пропонує ринку підприємець. Те саме відбувається, коли бізнесмен відкриває нові ринки для його традиційної продукції. В інших бізнесменів, які не досягли подібних результатів, витрати на виробництво і продаж перебувають на рівні ринкових цін або вище, а отже, їхня діяльність не забезпечує відповідного прибутку. У цьому випадку вони задовольняються преміями (бонусами) за виконання спеціальних менеджерських функцій – висування загальних ідей, пошук ринків, укладання великих контрактів, залучення висококваліфікованих керівників або отримують на свої рахунки рентні платежі на правах власника землі чи її надр, будівель, комунікацій, інших виняткових прав. Відповідні

витрати підприємств, що зрозуміло, є складовими собівартості продукції.

6. Підприємництво існує як особливий вид людської діяльності, який об'єднує та постійно удосконалює складові виробництва для випуску і продажу певного товару та забезпечує постійний пошук нових варіацій бізнесу.

Справжній підприємець живе інноваціями. Завдяки останнім бізнес пропонує ринку товари, вартість аналогів інших постачальників і забезпечують власнику тимчасові підприємницькі надприбутки. Ті, хто не дотримується правила жити інноваціями, втрачають ініціативу та завзятість, а невдовзі перстають бути підприємцями як такими, оскільки їхній бізнес стає неконкурентним, збитковим і компанія банкрутує чи ліквідується.

7. Підприємець здебільшого не є кредитором, інвестором, фінансовим партнером бізнесу.

Підприємництво та фінансовий бізнес докорінно різняться між собою.

Покладання на підприємця обов'язку шукати кошти, необхідні для втілення господарських ідей, вирішувати завдання з мінімізації інвестиційних ризиків лише шкодитиме справі та, відповідно, ефективності економіки. Підприємцю потрібні вільний доступ до ресурсів та ринків, свобода діяльності, незалежність від держави, власників землі, виробничих профспілок, кредиторів.

Отже, фінансовий бізнес має бути відокремленим, спеціалізованим. Підприємництво не зможе розвиватися, бути успішним, якщо в економіці не створені сприятливі умови для легкого доступу суб'єктів господарювання до кредитно-інвестиційних ринкових ресурсів.

Таким чином, в Україні прихованим є специфічне ставлення до приватного підприємництва – незалежного, інноваційного, творчого. Підприємців в Україні не виховують і підприємництву не навчають. Цей сектор вкрай вузький, нечисельний і до того ж перебуває на периферії економічного життя. Підприємці, на жаль, не можуть отримати достатніх фінансових ресурсів для розвитку виробництва. Ще однією перешкодою є неринковий характер української економіки, з цінами, що встановлюються органами влади, адміністративним керуванням певних товарних потоків, централізованими втручаннями у розподіл фінансових ресурсів, владними обмеженнями зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, основні тенденції розвитку суспільства, які визначатимуть контур моделі бізнесу в XXI ст., – це, насамперед, зростання інтересу до підприємництва, інтеграційні процеси у світовій економіці, зростаюча роль інформації і нових засобів комунікації, повернення до розробки довгострокових перспектив, демографічні зміни, швидке вичерпування багатьох природних ресурсів, накопичення екологічних проблем, а зростаюча конкуренція як усередині країни, так і за кордоном ставитиме ще більші вимоги до ефективності бізнесової діяльності.

Список літератури

1. Воронкова, Т. В. *Проблеми забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання* [Текст] / Т. В. Воронкова // *Вісник Національного університету „Львівська політехніка“ : наук. економ.*

- журнал. –2011. – № 720. – С. 41-46.
2. Гудзь, Ю. Ф. Підприємницьке середовище та його вплив на ефективність господарської діяльності малих підприємств [Текст] : дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Гудзь Юрій Федорович; Національний ун-т харчових технологій. - К., 2011. – 266с.
 3. Комарницький, І. Проблеми розвитку малого і середнього підприємництва [Текст] / І. Комарницький, М. Офік // Регіональна економіка: наук.-практ. журнал. – 2011. – № 4. – С. 50-58.
 4. Олійник, Т. В. Оцінювання адаптивності потенціалу розвитку підприємства [Текст] / Т. В. Олійник // Вісник Національного університету „Львівська політехніка“ : наук. економ. журнал. –2012. – № 727. – С. 25-29.
 5. Підприємницьке середовище функціонування малого бізнесу в Україні. [Електронний ресурс] // Економічний вісник НТУУ «КПІ» 2011р Режим доступу: <http://econotyu.kpi.ua/uk/node/344>
 6. Соколова, Л. В. Використання методів кластерного аналізу у практичній діяльності підприємств [Текст] / Соколова Л.В., Верясова Г.М., Соколов О.Е. // Вісник Національного університету „Львівська політехніка“: наук. економ. журнал. –2011. – № 720. – С. 38-42.
 7. Сорока, Ю. Останні дні малого бізнесу в Україні [Текст] / Ю. Сорока// Економічна правда. –2010. – № 15. – С. 10-15.
 8. Стадник, В. Складові і чинники формування потенціалу розвитку малого підприємництва [Текст] / В. Стадник, О. Петрицька //Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. –2009. – № 12. – С. 124-128.

РЕЗЮМЕ

Обаранчук Оксана, Оливко Оксана

Актуальные проблемы отечественного предпринимательства и его влияние на экономическое развитие Украины

В статье рассмотрены особенности национального предпринимательства, проведен анализ природы этого явления, исследованы тенденции развития предпринимательства в современных условиях хозяйствования. Разработаны предложения по устранению основных проблем украинского бизнеса и намечены альтернативы его развития.

RESUME

Obaranchuk Oksana, Olyvko Oksana

Actual problems of domestic entrepreneurship and its influence on economic development of Ukraine

This article describes the features of the national enterprise. The analysis of the nature of this phenomenon is done. There have been examined trends in the development of entrepreneurship in the modern conditions of management. Proposals on how to resolve the main problems of Ukrainian business are worked out. The alternatives for its development are defined.

Стаття надійшла до редакції 9.10.2012 р.